

Hammerslagspris ved medlemssalg og auktion den 14. november 2006

Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris
1	54	22	16	43	0	64	15	85	0	106	300
2	49	23	44	44	5	65	24	86	250	107	350
3	60	24	80	45	0	66	5	87	150	108	1900
4	120	25	10	46	0	67	5	88	540	109	150
5	62	26	7	47	5	68	0	89	70	110	50
6	75	27	100	48	370	69	0	90	440	111	30
7	20	28	0	49	0	70	88	91	330	112	0
8	20	29	30	50	8	71	10	92	0	113	20
9	22	30	62	51	16	72	0	93	350	114	54
10	24	31	50	52	20	73	125	94	560	115	32
11	24	32	62	53	26	74	80	95	54	116	200
12	14	33	600	54	90	75	50	96	56	117	86
13	500	34	460	55	25	76	20	97	175	118	0
14	0	35	0	56	25	77	200	98	240	119	125
15	56	36	50	57	20	78	0	99	340	120	10
16	35	37	20	58	0	79	75	100	75	121	100
17	55	38	20	59	0	80	0	101	1000	122	75
18	55	39	25	60	0	81	0	102	910	123	125
19	40	40	15	61	0	82	44	103	1000	124	0
20	0	41	0	62	0	83	30	104	1050	125	50
21	56	42	0	63	5	84	125	105	150	©	

Numismatisk Forening afholder medlemsmøde med auktion
tirsdag den 9. januar 2007 kl. 19.30
 i NygadeHuset i Aabenraa. Materialet kan ses fra kl. 19.00

Numismatisk Forening for Nord- og Sydslesvig

Nr. 5

9 januar 2007

Auktion nr. 374

46. årgang

Sønderjyske nødpengesedler 1920 og nødpengesedler omkring statsbankerotten i 1813.

Af Henry Hofmand Nielsen, Skærbæk

Når ordet nødpengesedler nævnes her i landet og i særdeleshed her i landsdelen, forbinder man det gerne med de sønderjyske sedler, der blev udgivet i begyndelsen af 1920, dels for at afhjælpe den katastrofale mangel på skillemønt, og dels som et led i nationalitetskampen, der af de små historisk interessante pengesedler, eller måske rettere papirlapper, afspejles i alle nationalitetskampens faser.

Som lokalt interessante kan i denne forbindelse nævnes de to Skærbæksedler med værdiangivelserne 50 og 25 Penning, og hvor nationalitetskampen især kommer til udtryk på 25 Penning sedlen, hvor der omkring motivet af en maskingeværstilling i havdiget står; Med vold de vilde verden vinde, de styrtedes fra magtens tinde. 50 Penning sedlen har et mere fredeligt motiv med markmandens hus med Lars med springstaven placeret syd for indgangsdøren.

For begge sedler gælder det, at kommuneforstander A. C. Nielsen den 10. april 1920 har attesteret, at Skærbæk kommune vil indveksle sedlerne indtil en måned efter genforeningen.

Det har dog ikke kun været under og umiddelbart efter første verdenskrig, at der er blevet udstedt nødpengesedler. Den 5. januar 1813 indtraf statsbankerotten i Danmark som en umiddelbar følge af krigen med England. Denne for landet så katastrofale situation havde været frygtet, men også forudset år forinden, hvilket bevirkede en enorm hamstring af gangbare guld-, sølv-, ja endog kobbermønter. Nord for Kongeåen bevirkede dette, at mange private firmaer udgav egne pengesedler for at afhjælpe mangelen på skillemønt. I hertugdømmerne, altså blandt andet også i Nordslesvig var det dog kun byerne, der udstedte nødpengesedler, idet hamstringen af præget mønt ikke her var så udtalt som i kongeriget. Således blev

Medlemsblad for:
**Numismatisk Forening
for Nord- og Sydslesvig**

Redaktion:

Palle Gulddahl
Slotsbakken 5
6300 Graasten

Gengivelse af artikler kun
efter indhentet tilladelse
og med kildeangivelse.

Formand:

Henning Kjær
Kærmindevej 17
6400 Sønderborg.

Telefon:
74 43 34 82

Fakjaer@mail.tele.dk

Kommissioner:

Faste bud på
medlemssalgslisten og
auktionslisten modtages af
Jens Madsen
Jørgensby 14
6310 Broager
TLF. 74 44 95 63
jensmadsen@stofanet.dk

Oplag: ca. 165 stk.

Foreningens vedtægter kan
altid rekvireres hos
formanden.

www.alskens.dk/numis/
[www.gladsaxegymnasium
.dk/2/](http://www.gladsaxegymnasium.dk/2/)

Tryk: Langenberg
Sønderborg

der i Sønderborg udstedt 2½ Schilling
nødpengersedler og i Flensborg 4 Schilling
sedler.

Særlig interessant for vort område er det, at
der i 1812 i Tønder blev udstedt 4 og 12
Schilling nødpengersedler, men det er dog ikke
ganske klart, hvorvidt disse sedler har været i
omløb. Forklaringen er sikkert den, at de blev
udstedt sidst på året 1812 og nåede således
ikke ud i omsætningen, før statsbankerotten
indtraf den 5. januar 1813.

Årsagen ligger formodentlig i, at der sidst i
december 1812 fra København til
hertugdømmerne blev sendt 120.000 rigsdaler
i indkaldte danske kobber 2-skillings, for der,
altså i hertugdømmerne, at fungere med
værdien 1 Skilling lybsk i omsætningen.
Behovet for skillemønt i hvert fald i
Tønderområdet, synes derfor at være dækket
de få uger indtil den 5. januar 1813.

For samlere er Tøndersedlerne en raritet af
høj rang. Fire schillingen er trykt på lyst,
rødbunt og meget lidt holdbart papir, mens der
til Tolv schillingen er brugt noget stærkere og
hvidt papir, for begge seddeltyper gælder det,
at de kun er trykt på den ene side. De er alle
nummereret i hånden og forsynet med fire
håndskrevne underskrifter.

Tolv schillingen har følgende tekst: Gegen
Zehn dieser Scheine wird von der Tonderchen
Statskasse an den Inhaber Ein auf den
Schazkammer-Abtragsfonds ausgestellt
Repräsentativ, lautend auf Zwen Reichsthaler
24 Schilling, bezahlt.

På fire schillingen står det samme, blot
begyndende med: Gegen Dreizig... De fire
personer, der har underskrevet er: Georg
Frederik Horup, Hans Petersen Angel,
Christian Mathæi Carstensen og Christian
Outzen.

Georg Frederik Horup var født 1758 på godset Seekamp i Holsten. Han
havde fra 1781 fungeret som bysekretær i Tønder og blev i 1812 af
regeringen udnævnt til borgmester. I perioden 1816 til 1819 var han tillige
politimester i Tønder, og fra 1820 til 1833 var han formand for Tønder
Sparekasse. I 1834, altså som 76-årig, får han efter ansøgning bevilget sin
afsked som Tønders borgmester, og der tillagdes ham en årlig pension på
800 Rigsdaler, hvilket svarede til ca. 1/3 af hans embedsindtægter.
Hans Petersen Angel var gårdmandssøn fra Ulkebøl ved Nibøl. Han
aflægger borgered som købmand i Tønder i 1800 og gifter sig samme år
med Ester, enke efter købmand Hans Jensen Angel og antager efter ham
Angelnavnet. I årene 1812 til 1814 var han kærner i Tønder.
Christian Mathæi Carstensen aflagde borgered som købmand i Tønder i
1797. Han stammede fra Vester Anflod ved Møgeltønder. Han var
kærner i Tønder i perioden 1811 til 1812.
Christian Outzen var født 1768. Hans far var købmand i Tønder og
nedstammede fra den kendte Outzen-slægt i Emmelev. Christian Outzen
var kniplingskræmmer. I årene 1815 til 1826 var han tillige kærner i
Tønder, og fra 1826 til sin død i 1840 var han rådmand i Tønder.
Som indledningsvis nævnt forbinder man gerne nødpengersedler med dem,
der blev udstedt omkring Genforeningen 1920. Slutteligt skal nævnes, at
Tønder den 10. februar 1920 udstedte nødpengersedler med
værdiangivelserne Een Mark, Halvtreds Penning, 25 Penning og 20
Penning. Det er særdeles smukke sedler med motiver af blandt andet
Tønders dengang berømte kvægmarked, torvet i Tønder med det bekendte
træ, Kagemanden og Kirsten Svendsdatter, som i 1639 fandt det store
guldhorn, samt på 20 Penning sedlen et interiør fra værtshuset Weissen
Schwan og med påskriften: Hvor var det dejligt i gamle Dage, da Kunde
man lade en Puns sig smage for Tyve - Penning. Her er altså et eksempel
på, at det ikke altid var hård politisk propaganda, disse interessante sedler
også blev brugt til at udvirke.

Kilder:

Olav Bonefeld: Nødpengersedler omkring statsbankerotten 1813.

Johannes Brøndsted: Guldhornene.

Artiklen blev første gang bragt i blad nr. 320